

IQTISODIY YO'NALISHDAGI OMMALASHUVLAR VA PROGNOZLAR

*Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna,
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
dilyuldasheva83@gmail.com*

*Mansurov Mo'minjon Masud o'g'li
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi*

Аннотация

Mazkur maqolada iqtisodiy yo'nalishlardagi ommalashuvlar va so'nggi prognozlar haqida ma'lumotlar taqdim etiladi. Maqolaning asosiy maqsadi, iqtisodiyotdagi o'zgarishlar, moliyaviy sohalar va boshqa iqtisodiy yo'nalishlar bo'yicha yuzaga keladigan ommalashuvlarni va ularning kuzatilayotgan prognozlarini o'rganishdir.

Kalit so'zlar: prognozla , globallashuv, valyuta, rivojlanish, iqtisodiy o'sish, moliya siyosati, ommalashuv;

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida ko'plab mamlakatlar uchun makroiqtisodiy muammolardan biri bo'lib pulning qadrsizlanishi ya'ni inflyatsiya hisoblandi. Inflyatsiya yuqori bo'ishi yoki keskin tebranishi juda jiddiy iqtidoiy-ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Inflyatsiya ishlab chiqarishga qo'shimcha investitsiya kiritish ishtiyoqining tushib ketishiga, milliy valyutadagi jamg'armalarning qadrsizlanishiga, aholi va tadbirkorlarning shaxslar kapitallarining chet el aktivlariga yoki boshqa qattiq valyutaga, qimmatbaho metallarga hamda ko'chmas mulkka qaratilishiga olib keladi.

ASOSIY QISM

Iqtisodiy yo'nalishdagi ommalashuvlar va prognozlar hayotimizning muhim qismi hisoblanadi. Bu, xalqaro bozorda, mamlakatlararo munosabatlarda va o'zaro iqtisodiy aloqalarda sodir bo'ladigan o'zgarishlarni sezib olishda yordam beradi. Ommalashuvlar va prognozlar, oliy ma'lumotlarga, iqtisodiy ko'rsatkichlarga va investitsiyalar qilishda yordam beradi. Yomonlik, ishlab chiqarish, eksport-import va boshqa iqtisodiy sohalar bo'yicha ommalashuvlar va prognozlar, iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda o'z hissasini o'z ichiga oladi. Bu, moliyaviy muammo va istiqbolga o'zaro aloqalar va strategiyani belgilashda ham ahamiyatga ega.

O'sish (iqtisodiyotda) — mamlakatda tovarlar ishlab chiqarish va xizmatlar yaratish hajmining oldingi yil (davr)larga nisbatan ko'paygan miqdorda takrorlanishi. Iqtisodiy o'sishni ta'minlash har qanday mamlakat iqtisodiy siyosatining asosiy

maqsadi hisoblanadi. Yildan yilga aholi sonining ko'payishi, kishilar ehtiyojlarining mutassil ortib borishi iqtisodiy O'sishni shart qilib qo'yuvchi asosiy sabablardandir. Iqtisodiy O'sish aholi turmush darajasini oshirishga, xalq farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Iqtisodiy o'sish negizida iqtisodiyotdagi yetakchi tarmoqlarning rivojlanishi turadi. Iqtisodiy o'sish ishlab chiqarishning ilg'or tuzilmasiga, yuqori mehnat unumdorligi darajasiga, ichki va tashqi bozorda talab katta bo'lgan raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga, mahsulotni qulay bozorlarda sotishga tayanadi. Boshqacha aytganda, iqtisodiy o'sish mahsulot ishlab chiqarishning real hajmini muttasil qo'paytirib borish va ayni paytda jamiyat taraqqiyotida texnologik, iqtisodiy va ijtimoiy tavsiflarning yaxshilanib borishini anglatadi.

Iqtisodiy o'sishni aniqlash va hisoblashda mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining eng umumiy ko'rsatkichi bo'lgan yalpi ichki mahsulot (YAIM) asos bo'lib xizmat qiladi va iqtisodiy o'sishning muayyan davr mobaynida real YAIM hajmining ijobiy tomonga o'zgarishini ko'rsatadi. Iqtisodiy o'sish sur'atlari YAIM o'sish sur'atlarida o'z aksini topadi.

Iqtisodiy o'sish mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishining umumiy holatini ifodalaydi. Real YAIM hajmining o'zgarishi mamlakat iqtisodiyoti holati va dinamikasi to'g'risida ma'lumot bersada, iqtisodiy O'sishni to'liq aks ettirmaydi. Mas, mamlakat aholisining O'sish sur'ati 3% ni, real YAIM ning O'sish sur'ati ham 3% ni tashkil etdi. Bunday holatda, garchi YAIM hajmi o'sgan bo'lsada, kishilarning daromadlari o'zgarmay qoladi. Shu sababli iqtisodiy O'sishni to'laroq aks ettirish uchun boshqa bir ko'rsatkich — aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan real YAIMning o'zgarishi qo'llaniladi.

Ommalashuvlar va prognozlar

Bu qismning asosiy mavzusi ommalashuvlar va prognozlardir. Ushbu qismda iqtisodiy yo'nalishda ommalashuvlar va keyingi ko'rsatkichlarning texnik va statistik ma'lumotlari hamda bayonotlar mavjud bo'ladi.

Ommalashuvlar

Ommalashuvlar bo'limida iqtisodiy yo'nalishda amalga oshirilayotgan ommalashuvlarning xususiyatlari, ma'lumotlar va roli haqida tafsilotlar keltiriladi. Bu bo'limning maqsadi iqtisodiy rivojlanish darajasini, narxlar va inflatsiyani, ishsizlik darajasini va ishlab chiqarishni ommalashuvlar orqali tahlil qilishga yordam berishdir.

Narxlarning ommalashishi

Ommalashish odatda daromad, ishlab chiqarish va iste'mol qilishning ob'ektiv yordamchisi hisoblanadi. Agar daromadning ommalashishi, masalan, ko'p bo'lsa, bu umumiy darajadagi narxning oshishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, ommalashish ko'p sabablarga bog'liq bo'lishi mumkin, masalan, talabning o'zgarishi, tovar va xizmatlar uchun arzning o'zgarishi, iqtisodiy va siyosiy olaylarning ta'siri, moliyaviy

politika, va hokazo. Umumiy darajadagi narxning ommalashishi, iste'molchilar uchun kritik masala bo'lib, bu ishlatilayotgan pulni qancha sotib olishlari va qancha xarajat qilishlari kerakligini ta'qib qilishga yordam beradi.

Prognozlar

Prognozlar bo'limida iqtisodiy yo'nalishdagi keyingi davrlar uchun keyingi yillarda kutiladigan ommalashuvlar va ma'lumotlarni taqdim etiladi. Bu bo'limning asosiy maqsadi iqtisodiy yo'nalishning o'zgarishlariga oid ma'lumotlarni rivojlantirib, istiqbolga yo'nalishlarni aniqlashdir.

Iqtisodiy yo'nalishlarning prognozlar

Iqtisodiy yo'nalishlarning prognozlari o'zgaruvchan bo'lgani uchun, ularni o'rganish va tahlil qilish juda muhimdir. Ba'zi umumiy yo'nalishlar va ma'lumotlar mavjud:

➤ **Brutto Milliy Ishlab Chiqarish (BMICH) va Kengayish darajasi:** Ekonomik kuchning bosh ko'rinishi hisoblanadi. Agar BMICH kengayotgan bo'lsa, bu sodir bo'lgan mamlakat uchun iqtisodiy kuchning oshishini ko'rsatadi.

➤ **Inflatsiya darajasi:** Inflatsiya, tovarlar va xizmatlar narxlarining o'sish darajasi hisoblanadi. Agar inflatsiya darajasi ko'payib borayotgan bo'lsa, bu mamlakat uchun iqtisodiy xavfli holatni nazarda tutish mumkin.

➤ **Ishsizlik darajasi:** Ishsizlik darajasi, bir mamlakatdagi ishsizlik miqdorini ko'rsatadi. Agar ishsizlik darajasi oshib ketayotgan bo'lsa, bu ekonomik kuch pastga yo'nalishi mumkin.

➤ **Moliya siyosati:** Davlatning moliya siyosati va pul boshqarish sohasidagi harakatlari, iqtisodiy ko'rsatkichlarga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Moliya siyosati orqali amaldagi kredit siyosati, chegirmalar, daromad va chiqimlar hisobga olingan bo'lishi mumkin.

➤ **Tadbirkorlik va investitsiyalar:** Tadbirkorlik va investitsiyalar, iqtisodiy kuchning o'sishini o'rganish uchun muhim indikatorlar hisoblanadi. Tadbirkorlik va investitsiyalarni kengaytirish, iqtisodiy kuchni oshirishga yordam berishi mumkin.

➤ **Xalqaro iqtisodiy holat:** Xalqaro iqtisodiy holat hamda dunyodagi boshqa mamlakatlarning iqtisodiy holati ham, bir mamlakatning iqtisodiy kuchini ta'sir qilishi mumkin.

Bu yo'nalishlar va indikatorlar iqtisodiy prognozlash uchun asosiy qo'llanmalar hisoblanadi, lekin real iqtisodiyot juda ko'plab muammolar va omillar bilan ta'sir topishi mumkin.

XULOSA

"Iqtisodiy Yo'nalishdagi Ommalashuvlar va Prognozlar" mavzusiga aloqador xulosa qismida, iqtisodiy ommalashuvlar va prognozlar mavzusidagi muhim taqrizlar, yangiliklar va so'nggi ommalashuvlar bilan bog'liq maqbullikni baholash talab etiladi. Shu bilan birga, keyinchalikda ijtimoiy va siyosiy ommalashuvlar bo'yicha qarorlar

qabul qilishda bu sohada qilinayotgan barcha yangiliklar va formulalar e'tibor qaratiladi.

Davlat iqtisodiyotdagi rolini kamaytirish, davlat banklarini xususiylashtirish, ularning faoliyatini rivojlantirish, hamda davlatning turli iqtisodiy-ijtimoiy dasturlarini moliyalashtirish uchun ixtisoslashgan ma'lum bir yagona bank orqali amalga oshirilishi ushbu muammoni yechimi bo'lishi mumkin. Yana bir muhim jihat borki, tartibga solinadigan narxlar siyosatidan voz kechish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY- THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

2. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In Archive of Conferences (pp. 61-62).

3. Yuldasheva, D. B. Organization of terms as a factor for the improvement of economic sciences [Article]. Euroasian Research Bulletin, 2021. International scientific journal, 2.

4. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). PROBLEMS IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND INNOVATIVE SOLUTIONS TO THEM. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 329-331.

5. Yuldasheva, D. IMPORTANT FEATURES OF TEACHING TOURISM LEXIS AND LITERASY TO INTERNATIONAL STUDENTS. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych., 205.

6. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

7. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy munosabatlarda terminologiyaning ahamiyati / Ilm-fan va ta'lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 88-91 betlar.

8. Yuldasheva D.B. Iqtisodiyot sohasida til texnologiyasining kelajagi / Ilm-fan va ta'lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 91-95 betlar.

9. Юлдашева Д.Б. Лингвистика: история, основные понятия и последние развития / Университет общественной безопасности республики Узбекистан / Сборник материалов / II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 387-390 стр.

10. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy atamalarning lingvistik evolyutsiyasi: inglizcha so'zlar global biznes aloqalaridagi o'rni / Университет общественной безопасности

республики Узбекистан /Сборник материалов/ II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 409-411стр.

11. Yuldasheva D.B. Anqlik kuchi: to'g'ri atamalar ishlab chiqarish samaradorligi Университет общественной безопасности республики Узбекистан /Сборник материалов/ II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 412-415 стр.

12. Yuldasheva D.B. Tilning kuchi: Iqtisodiy atamalarni tarjima qilishda lingvomadaniy muammolarni hal qilish O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Farg'ona akademik litseyi "Filologiya va fanlarni o'qitishning dolzarb masalalari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, Farg'ona -2024-yil 234-237 betlar.

7. Yuldasheva D.B. Language and style signatures – empirical experience in the use of speech genres American Journal of language, Literacy and Learning in STEM Education Volume 02, Issue 03, March 14, 2024/ ISSN (E): 2993-2769 P. 312-316.